

Het beginsel inzake de bescherming van het gewettigd vertrouwen, dat los van de specifieke bepalingen van verordening nr. 1697/79 in het gemeenschapsrecht is verankerd, verplicht de nationale administratie niet, af te zien van de navordering met toepassing van het nationale recht van een gedeelte van een landbouwheffing, dat

overeenkomstig een vaste en niet-betwiste, maar later door een arrest van het Hof ongeldig verklaarde administratieve praktijk aanvankelijk niet was geïnd, wanneer de deelnemers aan het economisch verkeer, getuigd op die praktijk, te goeder trouw meenden enkel het aanvankelijk opgelegde heffingsbedrag te hoeven betalen.

RAPPORT TER TERECHTZITTING in zaak 210/87*

I — De feiten en het procesverloop

1. *Juridisch kader van het hoofdgeding*

Artikel 15, lid 1, van verordening 120/67 van de Raad van 13 juni 1967 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen¹, bepaalt:

„De toe te passen heffing is die welke op de dag van de invoer geldt.”

De aanbeveling van de Commissie van 25 mei 1962² betreffende de datum die in aanmerking dient te worden genomen voor het bepalen van de hoogte van het invoerrecht dat op tot verbruik aangegeven goederen toepasselijk is, bepaalt:

„I — Behoudens toepassing van het bepaalde in lid II en lid III wordt op tot verbruik aangegeven goederen een invoerrecht toegepast ter hoogte van het recht dat geldt op de datum waarop de douaneautoriteiten de verklaring aanvaardden waarbij de aangever het voornemen te kennen geeft de betrokken goederen in te willen voeren.

...

II — Wanneer een verlaging van het invoerrecht dat op tot verbruik aangegeven goederen toepasselijk is, plaatsvindt na de in lid I hierboven bedoelde datum maar voordat de douaneautoriteiten machtiging hebben verleend om de betrokken goederen weg te halen, kan de aangever aanspraak maken op toepassing van dat verlaagde recht.”

Naar Italiaans recht werd ingevolge artikel 6, lid 1, van de „inleidende bepalingen van het douanetarief”, goedgekeurd bij presi-

* Procestaal: Italiaans.

¹ — PB 1967, blz. 2269.

² — PB 1962, blz. 1545.

dentieel besluit nr. 723 van 26 juni 1965³, de heffing inzake invoerrechten op geïmporteerde goederen toegepast die gold „op de dag dat de aangifte ten invoer door de douane wordt aanvaard”. Dit artikel 6 bevatte evenwel tevens een tweede lid, waarin werd bepaald dat de douane, ingeval de heffing na de in lid 1 bedoelde datum werd gewijzigd, op verzoek van de importeur het gunstigste tarief kon toepassen zolang het goed niet ter beschikking van de importeur was gekomen. Deze regel werd door de Italiaanse administratie zowel op landbouwheffingen als op invoerrechten toegepast.

De uitbreiding van het beginsel van het gunstigste recht tot landbouwheffingen was voorzien in communautaire teksten, met name artikel 12, lid 2, van de ontwerp-richtlijn van de Raad inzake de harmonisatie van de procedures voor het in het vrije verkeer brengen van goederen.⁴

In zijn arrest in de zaak Frecassetti⁵ overwoog het Hof evenwel, dat de dag van invoer in de zin van artikel 15, lid 1, van verordening nr. 120/67 de datum is waarop de aangifte ten invoer van de goederen door de douane wordt aanvaard. In dit arrest werd dus de tot dan toe door de Italiaanse administratie constant toegepaste praktijk afgekeurd, voor zover erin werd overwogen, dat uitsluitend de op de dag van aanvaarding van de verklaring ten invoer verschuldigde heffing van toepassing is, en dus niet de op een latere datum geldende gunstiger heffing.

Deswege werd bij presidentieel besluit nr. 695 van 22 september 1978⁶ de toepassing van het gunstigste recht voor de landbouwheffingen afgeschaft, maar eerst met ingang van 11 september 1976, de dag van publikatie van het arrest Frecassetti in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen.⁷

Op 24 juli 1979 stelde de Raad verordening (EEG) nr. 1697/79⁸ vast, inzake navordering van de rechten bij invoer of bij uitvoer die niet van de belastingschuldige zijn opgeëist voor goederen welke zijn aangegeven voor een douaneregeling waaruit de verplichting tot betaling van dergelijke rechten voortvloeide. Deze verordening bepaalt het volgende:

„...“

Artikel 2

1. Wanneer de bevoegde autoriteiten constateren dat het gehele of gedeeltelijke bedrag van de rechten bij invoer of bij uitvoer dat wettelijk verschuldigd is voor een goed dat is aangegeven voor een douaneregeling waaruit de verplichting tot betaling van dergelijke rechten voortvloeide, niet van de belastingschuldige is opgeëist, leiden zij een procedure in tot navordering van de niet-geheven rechten.

Deze procedure kan echter niet meer worden ingeleid na een termijn van drie jaar vanaf de dag waarop het oorspronkelijk van de belastingschuldige opgeëiste bedrag is geboekt, of, indien geen boeking heeft plaatsgevonden, vanaf de dag waarop de douane-

3 — Suppl. ord. alla GURI, 1.7.1965, nr. 160.

4 — PB 1974, C 14, blz. 45.

5 — Arrest van 15 juni 1976, zaak 113/75, Frecassetti, Jurispr. 1976, blz. 983.

6 — GURI van 15.11.1978, nr. 379, blz. 8235.

7 — PB 1976, C 214, blz. 14.

8 — PB 1979, L 197, blz. 1.

schuld ter zake van het betrokken goed is ontstaan. *Artikel 7*

...

Artikel 5

1. De bevoegde autoriteiten kunnen niet tot navordering overgaan wanneer het bedrag van de rechten bij invoer of bij uitvoer ten aanzien waarvan achteraf wordt geconstateerd dat het lager is dan het wettelijk verschuldigde bedrag, is berekend:

— hetzij op basis van gegevens die de bevoegde autoriteiten zelf hebben verstrekt en laatstgenoemden binden;

— hetzij op basis van algemene bepalingen die later bij een rechterlijke beslissing ongeldig worden verklaard.

2. De bevoegde autoriteiten behoeven niet over te gaan tot navordering van het bedrag van de rechten bij invoer of bij uitvoer dat niet is geheven ten gevolge van een vergissing van de bevoegde autoriteiten zelf die de belastingschuldige redelijkerwijze niet kon ontdekken, waarbij deze laatste zijnerzijds te goeder trouw heeft gehandeld en voldaan heeft aan alle voorschriften van de geldende regeling inzake de douaneaangifte.

...

Wanneer het niet-heffen van het bedrag van de wettelijk verschuldigde rechten bij invoer of bij uitvoer te wijten is aan een vergissing van de bevoegde autoriteiten, wordt op de nagevorderde bedragen geen moratoire interest geheven.”

In zijn arrest in de zaak Salumi⁹ heeft het Hof voor recht verklaard, dat verordening nr. 1697/79 niet geldt ten aanzien van vóór de datum van haar inwerkingtreding, 1 juli 1980, vastgestelde rechten bij invoer of uitvoer.

2. Antecedenten van het hoofdgeding

Verzoekers in het hoofdgeding voerden graan in onder kwijting door de douane op 14 en 18 juli 1972. De voor die importen verschuldigde landbouwheffingen werden destijds door de onderneming betaald op basis van het beginsel van het gunstigste recht.

Na het arrest Frecassetti betekende de Amministrazione delle finanze in december 1977 aan verzoekers in het hoofdgeding een eerste bevel tot betaling, waarmee verdere verjaring werd geschorst. Een tweede bevel werd in 1986 betekend, ten einde in rekening te brengen enerzijds het verschil tussen de op de dag van aanvaarding van de verklaring ten invoer toepasselijke heffing en de heffing gelijk aan het oorspronkelijk geheven gunstigste recht, en anderzijds de moratoire interessen.

⁹ — Arrest van 12 november 1981, Salumi II, gevoegde zaken 212 tot en met 217/80, Jurispr. 1981, blz. 2735.

Verzoekers in de hoofdzaak tekenden daarop verzet aan bij het tribunale civile e penale te Venetië, waar zij stelden, dat de vaststelling en inning van de door toepassing van het nieuwe criterium verschuldigde aanvullende heffing niet verenigbaar was met het beginsel van de rechtszekerheid en de bescherming van het gewettigd vertrouwen van de deelnemers aan het economisch verkeer.

3. *Prejudiciële vragen*

Het tribunale te Venetië merkt in zijn verwijzingsbeschikking op, dat naar Italiaans recht het beginsel van het gewettigd vertrouwen in de onderhavige zaak niet kan worden toegepast.

Naar gemeenschapsrecht zijn volgens het tribunale de grenzen door verordening nr. 1697/79 van de Raad gesteld aan de navordering van rechten die niet van de belastingschuldige zijn opgeëist, in casu niet van toepassing, aangezien de verordening op 1 juli 1980 in werking is getreden. Het tribunale sluit evenwel niet uit, dat naar gemeenschapsrecht op zulk een beginsel een beroep kan worden gedaan door justitiabelen die bij een invoer te goeder trouw zijn uitgegaan van een onjuiste, maar vaste praktijk van de douaneautoriteiten.

Het tribunale stelt het Hof derhalve de beide volgende prejudiciële vragen:

„1) Bevat het gemeenschapsrecht, afgezien van de specifieke en uitdrukkelijke bepalingen van verordening nr. 1697/79 van de Raad van 24 juli 1979, een rechtsbeginsel inzake de bescherming

van het gewettigd vertrouwen van ondernemers met betrekking tot onder het gemeenschapsrecht vallende verplichtingen, dat ook geldt wanneer een overeenkomstig beginsel in het nationale recht ontbreekt?

2) Zo ja: Kan in het geval van importen van landbouwprodukten die hebben plaatsgevonden vóór 1 juli 1980 — en die derhalve niet zijn onderworpen aan de regeling van artikel 5 van verordening nr. 1697/79 —, de oplegging van een hogere heffing worden vermeden door toepassing van het vertrouwensbeginsel ten gunste van importeurs die te goeder trouw een lager bedrag aan communautaire landbouwheffingen hebben afgedragen dan wettelijk verschuldigd was, daarbij afgaande op de toentertijd vaste en uniforme vastellingspraktijk van de nationale douaneinstanties, die aansloot bij een interpretatieve tendens die ook viel af te leiden uit officiële handelingen van de Gemeenschap en in de nationale rechtspraak was aanvaard, maar die nadien door het Hof van Justitie onjuist is geoordeeld?”

4. *Procesverloop*

De verwijzingsbeschikking is op 3 juli 1987 ter griffie van het Hof ingeschreven. Krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door R. Padovani en de erfenamen Mantovani, verzoekers in het hoofdgeding, vertegenwoordigd en bijgestaan door G. M. Ubertazzi en F. Capelli, advocaten te Milaan, en G. Simeone, advocaat te Venetië, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door A. Prozzillo, lid van haar juridische dienst, als gemachtigde.

Bij beschikking van 16 december 1987 heeft het Hof krachtens artikel 95, paragrafen 1 en 2, van het Reglement voor de procesvoering besloten de zaak naar de Zesde kamer te verwijzen.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Samenvatting van de bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

Wat de eerste vraag betreft, herinnert de *Commissie* eraan, dat het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen door het Hof als een algemeen rechtsbeginsel is erkend, in het bijzonder als een uiting van het beginsel van rechtszekerheid: het vindt zijn grondslag niet in een specifieke regel, maar in de algemene structuur van de communautaire rechtsorde.

Dit beginsel is toegepast ten aanzien van wetgevende handelingen met terugwerkende kracht, met name van wetgevende handelingen tot wijziging van een bijzondere regeling die handelaren in staat stelde, zich tegen de gevolgen van wijziging van de toepassingsmodaliteiten van de ordening der landbouwmarkten in te dekken.¹⁰

Overigens spreekt het vanzelf, dat een algemeen beginsel van gemeenschapsrecht ook toepasselijk is in Lid-Staten welke rechtsorde geen overeenkomstig beginsel kent.

¹⁰ — Vergelijk met name het arrest van 16 mei 1979, zaak 84/78, Tomadini, Jurispr. 1979, blz. 1801.

Wat de tweede vraag betreft, merkt de Commissie in de eerste plaats op, dat verzoekers in het hoofdgeding de wettigheid van de vordering om aanvullende heffingen te betalen, niet betwisten.

In de tweede plaats valt te bedenken, dat ten tijde van de hier aan de orde zijnde feiten de invoerheffingen op graan door dezelfde verordeningen¹¹ werden geregeld als het Hof in de zaak Frecassetti heeft uitgelegd. De Italiaanse douane heeft dus aanvankelijk het gemeenschapsrecht onjuist toegepast en vervolgens haar vergissing gecorrigeerd en de procedure van navordering van niet-opgeëiste rechten ingeleid.

De navordering van invoerrechten — waarvan de landbouwheffingen deel uitmaken — wordt thans geregeld door verordening nr. 1697/79, uit hoofde waarvan de op het moment van invoer niet opgeëiste rechten binnen een termijn van drie jaar kunnen worden nagevorderd. Het gemeenschapsrecht kent derhalve uitdrukkelijk het beginsel, dat de vaststelling van de bij de invoer toepasselijke rechten moet worden gecorrigeerd volgens het beginsel van de „objectiviteit” van de douaneschuld, waarvan het bedrag uitsluitend wordt bepaald door objectieve gegevens (douanewaarde van de goederen, tarief van de toe te passen rechten, enzovoort).

Deze verordening is evenwel niet van toepassing op verrichtingen die vóór haar inwerkingtreding hebben plaatsgevonden¹², en waarop de nationale regeling van toepassing blijft.¹³ De Italiaanse administratie was

¹¹ — Verordeningen nr. 19/62 van de Raad van 4 april 1962 (PB 1962, blz. 933) en nr. 120/67 (reeds aangehaald).

¹² — Arrest van 12 november 1981, gevoegde zaken 212 tot en met 217/80, Salumi II, Jurispr. 1981, blz. 2735.

¹³ — Arrest van 27 maart 1980, gevoegde zaken 66, 127 en 128/79, Salumi I, Jurispr. 1980, blz. 1237.

derhalve naar gemeenschapsrecht verplicht, de niet-geïnde heffingen binnen de termijnen en volgens de procedures van het nationale recht na te vorderen.

gemeenschapsregeling te bewegen. Derhalve kan niet worden gesteld dat het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen zou zijn geschonden door de onverwachte wijziging van een dergelijke praktijk, die door een Lid-Staat jarenlang was gevolgd.”

Verzoekers in het hoofdgeding trachten deze *gemeenschapsrechtelijke* verplichting te neutraliseren door beroep te doen op het vertrouwensbeginsel; dat beginsel ondersteunt echter een op wettige wijze ontstane rechtspositie, waarvan de gevolgen — die in de toekomst zouden moeten optreden — door een tussentijdse wetgevende handeling worden doorkruist. Het feit dat opeisbare rechten zijn betaald, scheidt naar zijn aard geen rechtspositie waarvan de gevolgen zich tot in de toekomst uitstrekken: indien de betaling overeenkomt met het bedrag van de opeisbare rechten, gaat de douaneschuld teniet; komt zij er niet mee overeen, dan kan het verschil uiteindelijk worden ingevorderd. De importeur die op het ogenblik van boeking aan betaling van opeisbare rechten is ontkomen, verwerft daarmee niet het recht, ze ook later niet te hoeven betalen. De douaneschuld is niet teniet gegaan en het niet geïnde bedrag kan en moet worden betaald: de positie van iemand die zich aan de betaling van opeisbare rechten tracht te onttrekken, wordt niet door de rechtsorde beschermd. Het Hof heeft zich daarover overigens uitgesproken in het arrest Maizena¹⁴:

Aan de praktijk om het gunstigste tarief toe te passen, die de Italiaanse douane vóór het arrest Frecassetti zou hebben gevolgd, kan derhalve geen enkel argument worden ontleend. Dienaangaande zij tevens opgemerkt, dat dat arrest niet een constitutieve, maar enkel een declaratieve werking heeft gehad ten aanzien van de in de genoemde verordeningen van de Raad vervatte beginselen.

Samenvattend geeft de Commissie het Hof in overweging, de door het tribunaal te Venetië gestelde vragen te beantwoorden als volgt:

- „a) Het communautaire rechtsbeginsel inzake de bescherming van het gewettigd vertrouwen geldt ook in een Lid-Staat waarvan de rechtsorde dit beginsel niet kent.
- b) Het communautaire rechtsbeginsel inzake de bescherming van het gewettigd vertrouwen belet niet de navordering van landbouwheffingen die op basis van de op het moment van de boeking van de verrichting geldende nationale bepalingen verschuldigd zijn geworden, ook niet ten aanzien van importeurs die te goeder trouw heffingen volgens een lager tarief dan het wettelijk verschuldigde hebben betaald, daarbij afgaande op een door de nationale autoriteiten ten tijde van de invoer gevolgde praktijk.”

„Een met de gemeenschapsregeling strijdige praktijk van een Lid-Staat kan nooit tot het ontstaan van een door het gemeenschapsrecht beschermde rechtspositie leiden, ook niet wanneer de Commissie heeft nagelaten de noodzakelijke stappen te nemen om die Lid-Staat tot een correcte toepassing van de

14 — Arrest van 15 december 1982, zaak 5/82, Jurispr. 1982, blz. 4601.

Verzoekers in het hoofdgeding wijzen erop, dat in Italië de inning van communautaire landbouwheffingen altijd heeft plaatsgevonden volgens dezelfde criteria als de douane-administratie hanteerde voor de inning van invoerrechten, waarmee landbouwheffingen in wezen waren gelijkgesteld.

Het in de aanbeveling van de Commissie uit 1962 vervatte gunstigste-tariefbeginsel is door de Italiaanse autoriteiten tot het tijdstip van het arrest Frecassetti zonder problemen altijd en ononderbroken ook toegepast op de landbouwheffingen.

Voordien was de enige uitspraak van het Hof waarin een soortgelijk probleem, zij het in een andere juridische context dan in het arrest Frecassetti, werd behandeld, het arrest Schleswig-Holsteinische Hauptgenossenschaft.¹⁵

Daarin is beslist, dat in de door de nationale rechter bedoelde omstandigheden de dag van invoer in de zin van artikel 15, lid 1, van verordening nr. 120/67 de dag is waarop de goederen het entrepot verlaten, en dat het op die dag geldende heffingspercentage moet worden toegepast.

Dat arrest heeft weliswaar betrekking op een bijzondere zaak, maar het verschaft een omschrijving van het begrip „dag van invoer”, die kan worden verstaan als de dag waarop de goederen in het vrije verkeer van het importerende land worden gebracht.

15 — Arrest van 15 december 1971, zaak 35/71, Jurispr. 1971, blz. 1083.

Het bijzondere geval van zaak 35/71 buiten beschouwing gelaten, laat een vergelijking met het arrest Frecassetti echter een radicale koerswijziging in de rechtspraak zien. Die indruk wordt bevestigd door de uitlegging die de Italiaanse rechtspraak herhaaldelijk aan de overwegingen van het Hof in zaak 35/71 heeft gegeven.

Vóór het arrest Frecassetti ging de Italiaanse rechtspraak in overeenstemming met de Italiaanse wetgeving ervan uit, dat de landbouwheffing welke geldt op de dag waarop de importeur te kennen geeft dat hij de geïmporteerde goederen op de binnenlandse markt wil brengen, toepasselijk is.

Hieruit blijkt, dat de Italiaanse importeurs in het geheel niet verantwoordelijk zijn geweest voor het gunstigste-heffingcriterium, dat zonder onderbreking gedurende bijna vijftien jaar is toegepast tot aan de uitspraak in de zaak Frecassetti.

Dit volledig ontbreken van verantwoordelijkheid van de Italiaanse importeurs geeft hun in elk geval het recht, ten aanzien van de navordering van heffingen een beroep te doen op het vertrouwensbeginsel.

Zich bewust van deze realiteit rechtens en feitelijk, meende de Italiaanse staat bij de vaststelling van het presidentieel besluit van 1978, dat het criterium, dat de heffing van de dag waarop de douaneautoriteiten de aangifte ten invoer aanvaarden, van toepassing is, slechts moest worden gehanteerd terugwerkend tot 11 september 1976, de dag van publikatie van het arrest Frecassetti in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen.

De vaststelling van dat besluit betekent niet, dat de Italiaanse rechtsorde het vertrouwensbeginsel niet kent en dat dit in de betrekkingen met de overheid niet algemeen wordt gehanteerd. De wetgever meende enkel, aan dit beginsel op douanegebied een speciale formulering te moeten geven, mede gezien de uitzonderlijke situatie die zich daar voordeed.

Met betrekking tot het vertrouwensbeginsel heeft het Hof in een met de onderhavige zaak vergelijkbaar geval verklaard ¹⁶:

„Het gemeenschapsrecht in zijn huidige stand... staat bij geschillen over de terugvordering door de autoriteiten van de Lid-Staten van uit hoofde van de restitutie bij uitvoer onverschuldigd betaalde bedragen, niet in de weg aan de toepassing van een aan het nationale recht ontleend beginsel van rechtszekerheid, ingevolge waarvan bij vergissing door de overheid toegekende financiële voordelen niet kunnen worden teruggevorderd indien de vergissing niet te wijten is aan door de begunstigde verstrekte onjuiste gegevens, of indien, ondanks onjuiste, zij het te goeder trouw verstrekte gegevens, de vergissing gemakkelijk kon worden voorkomen.”

Na het arrest Frecassetti en het besluit van 1978 meenden de Corte costituzionale en de lagere rechters te moeten onderzoeken, of, en zo ja op welke grond, de beginselen van de communautaire rechtsorde toelaten, dat het nieuwe criterium voor de inning van landbouwheffingen slechts terugwerkende kracht heeft tot de datum van publikatie van het arrest Frecassetti.

Welnu, aangezien de Corte costituzionale het beginsel van de absolute voorrang van

de gemeenschapsregels op eerdere dan wel latere nationale wetgeving ondubbelzinnig heeft bevestigd, zou de lagere rechter een hoger beginsel van het Italiaanse recht schenden indien hij het gemeenschapsrecht in de onderhavige zaak onjuist toepaste.

Het beginsel inzake de bescherming van het gewettigd vertrouwen is door het Hof van Justitie ontwikkeld vanuit de rechtsstaatgedachte en het rechtszekerheidsbeginsel. Dit beginsel is als één van de hogere regels van de communautaire rechtsorde aangemerkt.

Uit de overvloedige rechtspraak van het Hof ¹⁷ blijkt dat er in wezen vier basisvoorwaarden voor de toepassing van het beginsel zijn. De justitiabelen kunnen hun gewettigd vertrouwen slechts doen gelden, indien:

- a) het gaat om een verworven recht of een particulier belang dat bescherming verdient,
- b) de handelstransacties waarvoor zij zich op dat recht of die belangen beroepen, onherroepelijk zijn aangegaan,
- c) de aantasting van dat recht of die belangen niet voorzienbaar was en onaangekondigd is opgetreden,

¹⁶ — Arrest van 5 maart 1980, zaak 265/78, Ferwerda, Jurispr. 1980, blz. 617.

¹⁷ — Met name de arresten van 4 juli 1973, zaak 1/73, Westzucker, Jurispr. 1973, blz. 723, en 26 januari 1978, gevoegde zaken 44 tot en met 51/77, Union Malt, Jurispr. 1978, blz. 57, en 27 april 1978, zaak 90/77, Jurispr. 1978, blz. 995.

d) geen enkel dwingend openbaar belang zich tegen de inaanmerkingneming van alle particuliere belangen verzet.

In de onderhavige zaak is aan al deze voorwaarden voldaan.

Wat voorwaarde c betreft, achten verzoekers in het hoofdgeding het onmogelijk, een aan de hunne analoge situatie te vinden waarin de wijziging van de rechtspositie dermate onvoorzienbaar is geweest: niet alleen zijn de bepalingen van het presidentieel besluit nr. 723 van 26 juni 1965 door de Italiaanse douane *steeds* tevens toegepast op landbouwheffingen, maar vooral ook omdat enerzijds volgens de vaste rechtspraak van de Corte di cassazione en de lagere Italiaanse rechters de dag van invoer voor de toepassing van de heffing de dag was waarop de goederen ter vrije beschikking van de ondernemer kwamen (in tegenstelling tot het arrest Frecassetti), en omdat anderzijds een indrukwekkende reeks besluiten en ontwerp-maatregelen van de

Commissie aantoonde, dat de communautaire autoriteit zelf het oorspronkelijk door de Italiaanse douane gehanteerde systeem volkomen juist en legitiem achtte.

Ten aanzien van voorwaarde d leiden verzoekers in het hoofdgeding uit de tweede overweging en meer in het bijzonder uit artikel 5 van verordening nr. 1697/79 af, dat het vertrouwen van de te goeder trouw zijnde importeur steeds wordt beschermd en dat diens particuliere belangen derhalve nooit als strijdig met de openbare belangen van de Gemeenschap worden beschouwd.

Daar het voorwerp van de zaak geheel en al wordt beheerst door het gemeenschapsrecht, lijkt het duidelijk, dat ook het vertrouwensbeginsel zoals uitgelegd door het Hof ten volle moet werken wanneer, zoals in casu, aan alle voorwaarden voor volledige toepassing ervan is voldaan.

T. F. O'Higgins
rechter-rapporteur